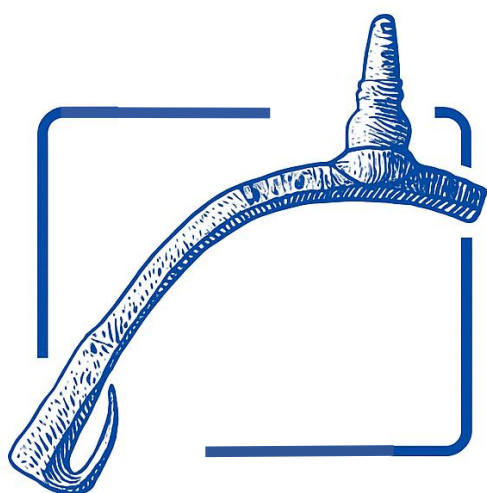

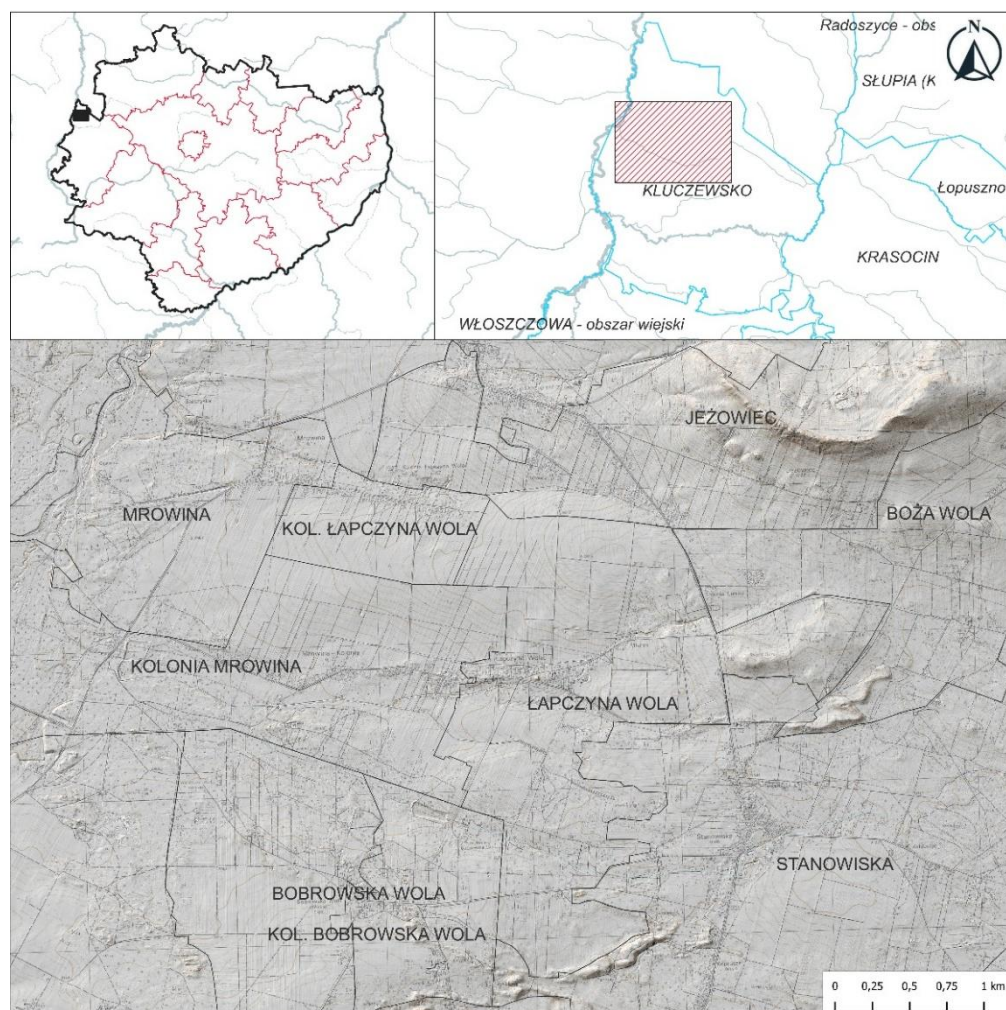
ŚWIĘTOKRZYSKI INFORMATOR ARCHEOLOGICZNY

ODKRYCIA
NR 12/2025

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Kielcach
ul. Ignacego Paderewskiego 34A, 25-502 Kielce
tel. 41 330 18 00
e-mail: sekretariat@wuoż.kielce.pl

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
Delegatura w Sandomierzu
ul. Juliusza Słowackiego 17, 27-600 Sandomierz
tel. 15 832 30 00
e-mail: sandomierz@wuoż.kielce.pl

WCZESNOŚREDNIOWIECZNA OSTROGA Z HACZYKOWATYMI ZACZEPAMI ZAGIĘTYMI DO WNĘTRZA ODKRYTA W MSC. ŁAPCZYNA WOLA, GM. KLUCZEWSKO, POW. WŁOSZCZOWSKI

OPIS:

Ostroga wykonana ze stopu miedzi, z haczykowatymi zaczepami zagiętymi do wnętrza, wykonana ze stopu miedzi. Zachowany fragment (Ryc. 1) składa się z jednego, całego ramienia kabłąka o długości 4,4 cm, szczytkowo zachowanego drugiego ramienia (0,7 cm) oraz profilowanego bodźca (ok. 1,5 cm wysokości). Kabłąk o kształcie niskiej paraboli ma w przekroju formę zbliżoną do trójkąta równoramiennego o wysokości w przedziale 0,38–0,55 cm (u podstawy kabłąka). Szerokość kabłąka poniżej bodźca wynosi 0,74 cm, w połowie długości 0,48 cm, zaś u podstawy zaczepu 0,83 cm. Wysokość wewnętrzna

łuku wynosi ok. 3,2 cm, natomiast rozpiętość wewnętrzna ok. 6 cm. Wysokość wewnętrzna łuku wynosi ok. 3,2 cm, zaś rozpiętość wewnętrzna ok. 6 cm. Kabłąk zakończony jest haczykowatym zaczepem, zagiętym do wnętrza, o długości 0,86 cm i szerokości 0,4 cm przy podstawie. Bodziec ma przekrój kolisty i składa się z okrągłej podstawy (średnica 0,64 cm) oraz stożka profilowanego w dolnej części parą rowków (średnica ok. 0,52 cm). Powierzchnię ostrogi zdobi ornament plastyczny złożony z niewielkich owalnych guzków i żeber. Poniżej bodźca widoczne są punktowe, okrągłe wgłębienia – po dwie pary z każdej strony.

Ryc. 1 – ostroga z Łapczynej Woli (nr inv. A.87).

Pod względem typologicznym egzemplarz z Łapczynej Woli można przyporządkować do technotypu I:2, odmiany A według klasyfikacji J. Żaka i L. Maćkowiak-Kotkowskiej (ŻAK, MAĆKOWIAK-KOTKOWSKA 1988, 19; por. WACHOWSKI 1991; STRZYŻ 2006). Są to formy przedromańskie (STRZYŻ 2006, 104–105), odlane ze stopu miedzi, o niskim kabłąku, przeważnie z profilowanymi bodźcami i często ornamentowanymi powierzchniami kabłąków.

Analogią dla prezentowanego egzemplarza z Łapczynej Woli, zarówno pod względem wymiarów (wysokość wewnętrzna 3,2 cm, rozpiętość ramion 6,3 cm), jak i sposobu zdobienia, jest ostroga z Kopaniewa (pow. łęborski, woj. pomorskie), zaliczona do grupy technicznej I, odmiany A. Bodziec tej ostrogi posiada jeden dookólny garb przy podstawie, nad którym znajduje się para rowków (KOWALÓWKA 2017, 135, nr 58). Duże podobieństwo wykazuje również ostroga z Görke (Meklemburgia), datowana na 2. połowę VIII w. (STRZYŻ 2006, 104; JANOWSKI 2015, 409; 2017, 185, 187, Fig. 2:5).

Kontekst odkrycia ostrogi z Łapczynej Woli jest nieznany. Dotychczas w tej miejscowości nie odnotowano stanowisk archeologicznych o tak wczesnej chronologii. W najbliższym otoczeniu wyróżniono jedynie kilka stanowisk ewidencjonowanych w ramach badań powierzchniowych AZP. Na szczególną uwagę zasługuje położony na północny zachód od Łapczynej Woli (w odległości

ok. 2–2,5 km) obiekt identyfikowany jako grodzisko lub gródek wczesnośredniowieczny w miejscowości Mrowina, gm. Kluczewsko (Mrowina, stan. 2, AZP 83-56/2). Niestety, nie został on dotychczas rozpoznany wykopaliskowo, a o jego istnieniu świadczy jedynie sugestywna forma terenowa, czytelna w czasie prospekcji terenowej AZP w 1988 r. Z Dobromierza, gm. Kluczewsko, położonego na północ od Łapczynej Woli, pochodzą natomiast dwa srebrne paciorki i przęślik gliniany, datowane na wczesne średniowiecze (Dobromierz, stan. 3, AZP 82-56/1).

DATOWANIE:

Przyjmuje się, że ostrogi I:2A mogą stanowić najstarsze ogniwo rozwojowe ostróg haczykowatych. Początkowo uznawano, że najwcześniejsze okazy mogą pochodzić z VI lub przełomu VI i VII w. (por. ŻAK, MAĆKOWIAK-KOTKOWSKA 1988; ŻAK 1990), następnie chronologię tego typu ostrogi przesunięto na pierwszą połowę VIII w. (WACHOWSKI 1991, 91). Obecnie przyjmuje się, że występowały one od połowy VIII do końca IX w. (JANOWSKI 2017, 185, 187–188).

Opinie dotyczące proveniencji ostróg tego typu są podzielone. Uznawane są za wyroby germańskie, słowiańskie lub zachodniobałtyjskie, a także powstałe pod wpływem kultury frankijskiej (kręgu merowińskiego lub karońskiego). Zgodnie z hipotezą W. Szymańskiego (por. SZYMAŃSKI 1987, 352, 358–359), ich upowszechnienie

wśród Słowian może być związane z kontaktami na pograniczu wpływów słowiańskich, awarskich i frankijskich – na terenie tzw. państwa Samona (lata 623/624–658/659). Pozwala to datować ostrogi typu I, odmiany A, na drugą połowę VII lub początek VIII w., przy czym niektóre egzemplarze mogły być używane jeszcze na początku IX w. (STRZYŻ 2006, 104).

OKOLICZNOŚCI ODKRYCIA:

Zabytek przekazano w 2024 r. do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Kielcach przez archeologa prowadzącego nadzór archeologiczny, który otrzymał ostrogę od mieszkańca Łapczynej Woli. Dokładne miejsce odkrycia nie jest znane. Na gruntach tej wsi dotychczas nie odnotowano żadnego stanowiska archeologicznego o wczesnośredniowiecznej metryce.

Zabytek skatalogowany w zbiorach WUOZ Kielce pod nr inw. A.87.

LITERATURA:

JANOWSKI A. 2015. *Ostroga z ramionami haczykowato zagiętymi do wnętrza ze Słodkówka, pow. stargardzki, Stargardia X*, s. 407-413.

JANOWSKI A. 2017. *Chronology and Evolution of Early Medieval Hooked Spurs in the Light of New Finds and Analyses*, Fasciculi Archaeologiae Historicae 30, s. 181-191.

KOWALÓWKA A. 2017. *Ostrogi o zaczepach haczykowato zagiętych do wewnątrz znalezione w Kopaniewie (pow. łeborski, woj. pomorskie) i Drawsku Pomorskim (pow. drawski, woj. zachodniopomorskie)*, [w:] A. Bursche, K. Kowalski, B. Rogalski (red.), *Barbarzyńskie tsunami. Okres Wędrówek Ludów w dorzeczu Odry i Wisły*, Warszawa-Szczecin, s. 135, nr 58.

STRZYŻ P. 2006. *Uzbrojenie we wczesnośredniowiecznej Małopolsce*, Acta Archaeologica Lodziensia 52, s. 7-272.

WACHOWSKI K. 1991. *Oddziaływania zachodnie na wytwórczość ostróg haczykowatych u Słowian*, Przegląd Archeologiczny 38, s. 85-107.

ŻAK J. 1990. *O chronologii ostróg o zaczepach haczykowato zagiętych do wnętrza*, Archeologia Polski 35 (1), s. 161-162.

ŻAK J., MAĆKOWIAK-KOTKOWSKA L. 1988. *Studia nad uzbrojeniem środkowoeuropejskim w VI-X wieku. Zachodniobaltyjskie i słowiańskie ostrogi o zaczepach haczykowato zagiętych do wnętrza*. Poznań.

Daniel Czernek

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Kielcach

ORCID: 0009-0001-1615-0033